

แม่ว

แม่ว เป็นชนชาวเขาเผ่าหนึ่งที่มีรูปร่างหน้าตา การแต่งกายตลอดจนขนบธรรมเนียมคล้ายกับชาวจีนฮ่อ อาจสันนิษฐานได้ว่ามีเชื้อสายมาจากจีน ปัจจุบันอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่บนยอดเขาต่าง ๆ ในเขตมณฑลทิเบต ยูนนานของจีน ขานสเตรของพม่า อินโดจีนและไทยตอนเหนือ เหตุที่อพยพเข้ามาอยู่ในเขตไทยเนื่องจากชาวแม่วมีอาชีพทางปลูกฝิ่น พื้นที่บนเขาต่าง ๆ ในมณฑลทิเบตและยูนนานตอนเหนือซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่เดิมทึ่อยู่กันดาร พื้นที่บนภูเขาโล่งเตียนหาต้นไม้ไม่ค่อยได้โดยพากันโค่นต้นไม้ลงทุกปี จึงกลายเป็นภูเขาหัวล้านพื้นดินปราศจากปุ๋ยธรรมชาติ เวลาฝนตกลงมาก็ไม่มีรากไม้ต้นไม้อคอยดูดซับเอาน้ำให้คงไว้ในดิน เป็นเหตุให้ท่วมพื้นที่ราบระดับสูง ทำความเสียหายแก่ทรัพย์สินและชีวิตของผู้คนมาก ฤดูแล้งน้ำก็แห้งขอด รัฐบาลจีนจึงห้ามตัดฟันไม้ ทั้งประกาศใช้พระราชบัญญัติห้ามทำการปลูกฝิ่น และสูบฝิ่น โดยกำหนดโทษประหารชีวิต ชาวแม่วจึงถูกรบกวจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารและบรรดาโจรสลัดที่เดินทางผ่านไปมาบนยอดเขาเสมอ จึงพากันอพยพลงมาอยู่ตามชายแดนยูนนานตอนใต้แค้วน สิบสองปันนา ซึ่งห่างจากการเข้มงวดกวดขันของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร มีภูเขาสูงต่ำเรียงรายหลายพันยอด บางพวกก็เข้าไปอยู่ในเขตพม่า อินโดจีนเหนือตามภูเขาชายแดน ครั้นอยู่ไม่เป็นปกติสุขเพราะเกิดความยุ่งยากในการเมืองและดินแดนเหล่านั้น มีการปล้นสะดม การปะทะกันระหว่างทหารจีนรัฐบาลเก่ากับรัฐบาลใหม่ ฝรั่งเศษกับลาวญวนอิสระ กะเหรี่ยงกับพม่า และมีโจรสลัดยักยอกคอยแย่งชิงรบกวนอยู่เสมอชาวแม่วจึงพากันอพยพเข้ามาอยู่ตามภูเขาต่าง ๆ ในเขตไทยทางภาคเหนือ

ชาวแม่วในจังหวัดเชียงรายนั้น มีอยู่บนดอยช้าง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกอำเภอเชียงร่าย ดอยผาหม่น อำเภอเทิง ดอยหลวง อำเภอเชียงของ ที่อำเภอเชียงคำมีอยู่บนดอยน้ำบง ดอยนาง ดอยผาแดง ดอยภูลังกา ฯลฯ ซึ่งเป็นพืดเดียวกันกับภูเขาเขตล้านช้างของฝรั่งเศสและ อำเภอปาง จังหวัดน่าน

ชาวแม่วอาศัยอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านๆ ทำมกลางอากาศเย็นและเว้งว่างบนภูเขาสูง ไม่ห่างกับลำห้วยลำธาร สามารถนำเอาน้ำมาใช้ภายในบ้านได้ หมู่หนึ่งประมาณ 10-40 หลังคาเรือน ไม่มีรั้วบ้านล้อมรอบเป็นขอบเขต บางหมู่บ้านเจาะเอาไม้ไผ่หรือไม้ซางทะลุปล้องกลางต่อกัน นำเอาน้ำมาใช้ภายในบ้านเรือนอย่างเดียวกันกับชาวเข่าและชาวเขรื่อ ปลูกบ้านกันอย่างหยาบๆ ไม่แน่นอนถาวร รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมากทำด้วยไม้ไผ่ปลูกติดต่อกับพื้นดิน ทำร้านสูงประมาณ 1 ศอกเป็นทีนอน และกันเป็นห้อง ๆ ไป บ้านผู้มีฐานะดีใช้ไม้กระดานทำโดยวิธีตอกลิ้มเป็นแผ่นบาง ๆ ไม่ใช่เสื่อ ครั้นแล้วนำมาตั้งเป็นฝาเรือนไม้ไผ่ขนาดทั้งข้างนอกและข้างในเอาหวายมัดยึดไว้อีกชั้นหนึ่ง หลังคามุงด้วยใบคา ใบก้อ (ปาล์มชนิดหนึ่ง) ใบหวาย ใบไผ่ ฯลฯ มีประตูอยู่ตรงกลาง เมื่อเข้าไปจะพบเตาไฟตั้งอยู่บนพื้นดินทางขวามือถัดไปเป็นหิ้งผีเรือน ที่นั่งรับประทานอาหารกับเตาไฟสำหรับทำอาหารให้สัตว์ร่อยทางซ้ายมือ ยกร้านเป็นที่เก็บข้าวเปลือก ถัดไปเป็นห้องนอนของชาวแม่ว หลังคาบ้านเดี่ยว ไม่มีเพดาน ด้านในมองขึ้นไปบนชื่อจะเห็นสีดำของควันไฟจับลำไม้ไผ่เป็นเงาตามเสาบางบ้านประดับเขากวางบริเวณนอกบ้านมีเล้าไก่ คอกหมู โรงม้า ทำเป็นทางเดินรอบ ๆ ไม่มีรั้วบ้าน

ชาวแม่วมีอาชีพในการทำไร่ ปลูกข้าวโพด ข้าวเจ้า พริก ฝิ่น ยาสูบ ฯลฯ สัตว์เลี้ยงมี ม้า ลา ไก่ หมู วัว สุนัข อาหารใช้ฆ่าหมู วัว ทำเป็นเนื้อเค็มตากแห้งไว้รับประทานเวลาไปไร่ โดยใช้ต้มกับผักกาด หัวขู พักแดง ถั่ว ฯลฯ บางครั้งใช้ผัดน้ำมัน หรือปิ้งรับประทาน ใช้ตะเกียบแบบชาวจีน เวลารับประทานอาหารต้องมีน้ำชาแก้ ๆ ดื่มตามไปด้วย

ผืนเป็นอาชีพสำคัญของชาวแม้ว เพราะนำรายได้มาสู่เขาปีหนึ่งเป็นจำนวนมาก แม้ทางรัฐบาลไทยจะห้ามไม่อนุญาตให้มีการปลูกฝิ่น แต่ชาวแม้วก็ยังลักลอบปลูกกันอยู่ตามไหล่เขา ส่วนการสูบฝิ่นนั้นดูเหมือนมีประจำแทบทุกหลังคาเรือน เหตุแห่งการติดยา ฝิ่น คือปรากฏว่าชาวแม้วมักเจ็บป่วยปวดท้อง ปวดศีรษะ เจ็บปวดตามร่างกายเสมอ แทนที่จะเข้าใจว่า การปวดนั้นอาจมาจากอาหารเสียหมักหมมอยู่ในร่างกาย ทำให้มีการปวดมวนหรือเหตุอื่น เขาได้แต่เช่นผีหรือเอาฝิ่นมาสูบเพื่อระงับการปวดเจ็บ หลายครั้งต่อหลายครั้งเข้าจึงทำให้ติดฝิ่นต้องสูบเป็นประจำ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของเรามีจำนวนน้อยไม่มีอำนาจยุทธภัณฑ์เพียงพอที่จะขึ้นไปห้ามปรามจับกุม การปลูกฝิ่นและสูบฝิ่นจึงปล่อยกันอย่างเสรีเสมือนไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายไทย การโค่นทำลายต้นไม้มาก่อนเพื่อทำไร่ก็ยังเป็นไปอย่างปกติ จนภูเขาบางลูกมีแต่ต้นไม้อเล็ก ๆ บางลูกกลายเป็นภูเขาหัวล้าน ผลเสียหายจึงตกอยู่กับประชาชนชาวไทยที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ราบ เพราะในฤดูแล้งบางหมู่บ้านจะหาน้ำรับประทานหรือรดพืชผลสิริกรรมแทบไม่มี พอถึงฤดูฝน น้ำไม่มีต้นไม้อใหญ่คอยยึดคอกก็ตขวางก็ไหลพรวดมาท่วมไร่นาและบ้านเรือนราษฎรได้รับความเสียหายอย่างมหันต์ ดังปรากฏเหตุการณ์ทำนองนี้ในประเทศฝรั่งเศส จีน และหลายประเทศมาแล้ว

ชาวแม้วเลี้ยงสุนัขไว้ในบ้านแทบทุกหลังคาเรือน สุนัขพันธุ์แม้วมีขนสีดำสีขาวปนๆ ยาวกว่าสุนัขทางพื้นที่ราบเวลาเล็ก ๆ น่าเอ็นดู แต่โตขึ้นค่อนข้างดุ ชอบอากาศเย็น ได้มีผู้นำมาเลี้ยงไว้ตามพื้นที่ราบบางแห่ง แต่สุนัขชนิดนี้มีชีวิตอยู่ในถิ่นที่มีอากาศร้อนได้ไม่นาน ชาวแม้วทำปิ่นและลูกปิ่นใช้เอง ตลอดจนเครื่องประจำวัน เช่น มีดพรางจอบ เสียม เครื่องเงิน กำไลมือ ห่วงคอ ทำเองหมดทุกอย่าง เสื้อผ้า เช่น เสื้อกระโปง กางเกง ผู้หญิงเป็นคนปั่นทอ ทำด้วยป่านป่า ต้นกัญชา ฝ่ายเครื่องปั่นทอผ้าเส้นด้ายก็ทำแบบง่าย คือใช้ปลายผ้าผูกกับเสาข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งผูกกับตัวทอ ใช้กระสวยใหญ่ การล่ำสัตัวนั้น ๆ ครั้ง ทำเป็นร้านสูงตามต้นไม้อใกล้ที่สัตว์ลงกินน้ำ บางทีก็ทำเป็นพุ่มไม้ดักยิงสัตว์ ชาวแม้วมีความชำนาญในการยิงปืน ยิ่งหน้าไม้มาก สิ่งเสพติดนอกจากฝิ่นแล้ว มียาสูบซึ่งใช้กลั่นยาสูบทำด้วยรากเหง้าไม้ไผ่ ไม่ใช่ใบตองหรือกระดาดขมวนบุหรี ผู้หญิงและเด็กไม่สูบฝิ่น มีแต่ผู้ชายเท่านั้นที่นิยมสูบฝิ่น

ชาวแม้วเป็นคนที่ค่อนข้างใจคับแคบ ตระหนี่เหนียวแน่น แต่ไม่โหดร้าย มีความสามัคคีกันระหว่างชาวบ้าน ชี้แจงกว่าชาวเขามาก ไม่มีตัวหนังสือ เขาบอกว่าเดิมชาวแม้วมีตัวหนังสือเหมือนกัน แต่โดยเหตุที่บรรพบุรุษต้นตระกูลของเขาแต่โบราณกาลต้องอพยพหลบหนีภัยอยู่เสมอ วันหนึ่งขณะคนล่าเลี้ยงหนังสือภาษาแม้วบรรพบุรุษเดินทางมาถึงลำธารแห่งหนึ่ง จึงปลดตะกร้าหนังสือลงจากหลังม้า แล้วพากันนอนหลับได้ต้นไม้อ ลืมปล่อยม้าไปกินหญ้า ม้าได้กินหนังสือของเขาเสียหมด นับแต่นั้นมาชาวแม้วจึงไม่มีตัวหนังสือใช้

ชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวแม้วคล้ายคลึงกับชาวเขาพวกอื่น ๆ คือ ผู้หญิงตื่นนอนก่อนผู้ชาย เวลาเช้ามีผู้หญิงทำอาหารไว้ให้สามีและสมาชิกภายในครอบครัว ทำอาหารให้สัตว์เลี้ยง ผู้ชายเจ้าของบ้านตื่นสาย เด็กหนุ่มตื่นก่อน ไปไร่แต่เช้า กลับมาถึงบ้านตอนเย็นพักผ่อน ส่วนผู้หญิงเมื่อกลับจากไร่มาแล้วต้องตำข้าว ทำอาหาร การกินอยู่ง่าย ๆ เพียงผักต้มก็รับประทานได้ ไม่ชอบรสเผ็ดไม่ใช้น้ำปลา กะปิ หอม กระเทียม ใช้เกลือเม็ดอย่างเดียว ความเป็นอยู่สกปรกกว่าชาวเขาพวกอื่น ๆ ทั้งหมด ไม่มีการอาบน้ำ นานทีปีครั้ง เพียงเอาผ้าชุบน้ำเช็ดตัวเท่านั้น เครื่องใช้ต่าง ๆ ปล่อยให้ฝุ่นและขี้เถ้าจับ ข้าวของวางไม่เป็นระเบียบ ปล่อยให้เกะกะไปตามเรื่อง.